

ISSN 1822-119X

Mokytojų ugdymas. 2009. Nr. 12 (1), 177-181

Teacher Education. 2009. Nr. 12 (1), 177-181

Audronė JUODAITYTĖ, Ramutė Gaučaitė

Šiaulių universitetas ● *Šiauliai University*

TYRIMAIS GRĪSTOS VAIKŲ POLITIKOS LINK

Pasaulyje tarp mokslininkų vis dažniau girdima: atėjo „nauji vaikai“, turintys ypatingų protinių, emocinių, dvasinių ir kitokių galių. Tuo tarpu Lietuvoje atliekami tyrimai vis dažniau įtikinėja visuomenę, jog mūsų vaikai yra „patys agresyviausi“, „patys nelaimingiausi“ Europoje ar net pasaulyje. Tačiau dažnai šie tyrimai yra grindžiami ne vaikų, o pačių suaugusiųjų nuomone apie juos. Todėl vaikystės tyrimų srities mokslininkams kartais sunku patikėti pateikiamaais faktais, nes dažnai tenka abejoti tiek pačia tyrėjų kultūra, tiek ir jų filosofija, nes tose šalyse, kuriose vyrauja autoritariniai santykiai su vaikais, tyrėjai kartais siekia „taisyti“ ar pertvarkyti vaikų pasaulį, o ne jį pažinti. Todėl ypač akcentuoja ne pozityvius, o negatyvius vaikų gyvenimo ar elgesio faktus, reiškinius.

Vaikystės tyrimų nepakankamas sociokultūrinis vertinimas yra susijęs su vaikystės apskritai, kaip pirmojo žmogaus raidos periodo, pedagoginio reikšmingumo nuvertinimu, su vaikystės ir vaikystės tyrimų kultūros sampratos nebuvimu šiuolaikiniame moksle, vaiko/ų patyrimo suvokimu per suaugusiųjų, o ne per vaikų pasaulį, vaiko, kaip asmens, nepakankamu pažinimu, menkinant jo, kaip visuomenės nario, statusą ir pan.

Vaikų nuomonės tyrimai yra vieni sudėtingiausių socialinės-humanitarinės srities tyrimų, nes vaikai ne visuomet pasitiki suaugusiais, kurie yra įpratę nuvertinti juos, kaip informantus. Todėl vaikų nuomonių tyrimus gali sėkmingai atlikti tik tie mokslininkai, kurie turi ilgametę kontaktų su vaikais patirtį ir kuriems vaikų pasaulis, būdamas kitoniškas nei suaugusiųjų, yra įdomus ir skatina jų mokslinį žingeidumą. Vaikai tokius tyrėjus atpažįsta, gerai priima ir gali su jais būti atviri bei nuoširdūs.

Tačiau Lietuvoje vyraujant tradiciniam požiūriui į vaiką, kaip suaugusiajam paklusnų, ir dažnai jį suprantant tik kaip sudėtinę įvairių socialinių darinių

TOWARDS RESEARCH-BASED CHILDREN'S POLICY

The researchers of the world increasingly often state that “new children” have come with extraordinary mental, emotional, spiritual and other powers. Meanwhile the researches carried out in Lithuania more and more often convince the society that our children are “the most aggressive”, “the most unhappy” in Europe or even in the world. However, often these researches are based not on children's but on the very adults' opinion about them. Therefore, the scientists researching the field of childhood sometimes find it difficult to believe in the given facts because often doubts arise as to both the very culture of the researchers and their philosophy because in the countries where dominating relationships with children are authoritarian the researchers sometimes seek to “correct” or reorganise the children's world and not to cognize it. Therefore, they particularly emphasize not positive but negative facts, phenomena of children's life or behaviour.

Insufficient socio-cultural evaluation of childhood researches is related to undervaluation of pedagogical significance of childhood in general as the first period of the person's development, to the absence of the conception of the culture of childhood and childhood researches in the contemporary science, to the perception of the child's/children's experience through the adults' and not the children's world, to insufficient cognition of the child as a person, belittling his/her as the society members' status, etc.

Researches into children's opinion are among the most complicated researches in the social-humanitarian area because children not always trust adults who are used to devaluate them as informants. Therefore, researches into children's opinion can be successfully carried out only by such scientists who have long-lasting experience of contacts with children and who find the children's world, which is different from the adults' world, interesting and encouraging their scientific interests. Children recognize such researchers, welcome them and can be frank and sincere with them.

However, in Lithuania, the traditional attitude to-

(šeimos, mokyklos ar organizacijos) dalį, kreipiamas dėmesys tik į tai, kaip vaikai priima suaugusiųjų jiems sudarytas taisykles. Todėl kol kas mūsų šalyje ir į šiuolaikinės vaikystės tyrimus žiūrima kaip į monokultūrinę suaugusiųjų tyrimo sritį. Dažnai vaikų ar vaikystės problemų tyrimuose lieka neatsakyta į pačius aktualiausius ir visuomenei labiausiai reikšmingus klausimus, tokius kaip: kodėl vaikai yra šalies nacionalinė vertybė? Kokia yra Lietuvos šiuolaikinių vaikų socialinio gyvenimo kultūra? Kokie intelektualiniai, kūrybiniai ar kt. pasiekimai jiems yra būdingi? Kokia yra šiuolaikinių vaikų pilietinė branda? ir kt. Šie tyrimai turėtų būti orientuoti į vaiką, jo patirtį ir išryškintų vaikų, kaip Lietuvos socialinės-kultūrinės bendruomenės (jauniausios pagal amžių), statusą ir vaidmenis. Tačiau tokie tyrimai reikalauja įvairių sričių mokslininkų pastangų, nes jie yra tarpšakiniai, taip pat ir naujos tyrėjų kultūros bei žinių apie šiuolaikinius vaikus, kaip tiriamųjų grupę.

Todėl neatsitiktinai Lietuvos mokslininkams kilo mintis bandyti keisti esamą situaciją susibūriant į Nacionalinę vaikystės tyrėjų asociaciją, kuri sujungtų skirtingų mokslo sričių atstovus (edukologijos, psichologijos, kultūrologijos, sociologijos ir kt.), kuriems rūpi vaikų ir vaikystės problemos.

2009 m. balandžio mėn. Šiaulių universiteto Edukologijos fakultete įvyko Nacionalinės vaikystės tyrėjų asociacijos steigiamasis susirinkimas. Dalyvavo mokslininkai iš įvairių Lietuvos aukštųjų mokyklų: Vilniaus pedagoginio, Mykolo Romerio, Kauno Vytauto Didžiojo, Klaipėdos, Šiaulių universitetų, Panevėžio kolegijos. Dauguma jų tiria įvairias socialines, pedagogines vaikystės problemas: ugdymo, globos, rūpybos, socialinės apsaugos ar kt. Ypač šiems mokslininkams yra aktualios vaikystės fenomenų tarpdisciplininių tyrimų problemos, leidžiančios realizuoti empirinius tyrimus remiantis nauja, postmodernistinių socialinių-humanitarinių mokslų paradigma. Steigiamojo susirinkimo metu patvirtinti asociacijos įstatai, iš devynių narių išrinkta valdyba, pirmininkas.

Steigiamojo posėdžio dalyviai mano, jog Nacionalinė Vaikystės tyrėjų asociacija gebės sujungti Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslininkų pajėgas ir sudarys galimybę naujų mokslinių idėjų generavimui. Kartu ji atliks vaikystės priešakinių tyrimų plėtotės misiją, nes Europos šalyse ir JAV tokiems tyrimams yra sutelkiami pripažinti šios mokslo srities lyderiai, gebantys ugdyti jaunuosius mokslininkus, tyrėjus bei studentus, siekiančius įgyti patirties vaikystės tyrimų srityje.

wards the child dominates, treating him/her as obedient to the adult and often understanding him/her only as a composite part of various social formations (of the family, school or organisation); therefore, attention is focused on how children accept the rules set by the adults for them. For this reason so far in our country the researches into contemporary childhood are treated as a mono-cultural area of adults' researches. Often researches into children's or childhood's problems do not respond to the most topical issues that are most important to the society, such as: Why children are the national value of the country? What is the culture of contemporary children's social life in Lithuania? What intellectual, creative, etc. attainments are characteristic to them? What is contemporary children's civic maturity? These researches should be directed to the child, his/her experience and would highlight the status and the roles of children as a socio-cultural community of Lithuania (the youngest according to the age). However, such researches require the efforts of researchers of various fields because they are inter-branch as well as the researchers' new culture and knowledge about contemporary children as the responders' group.

Therefore, it was not incidental that Lithuanian scientists decided to try to change the existing situation, gathering into the National Childhood Researchers' Association, which would unify the representatives of different scientific areas (education studies, psychology, cultural studies, sociology, etc.), who are concerned with children's and childhood's problems.

In April, 2009, the constituent assembly of the National Childhood Researchers' Association at the Faculty of Education Studies of Šiauliai University took place. It was attended by the scientists from various higher educational institutions of Lithuania: Vilnius Pedagogical, Mykolas Romeris, Kaunas Vytautas Magnus, Klaipėda, Šiauliai Universities and Panevėžys College. The majority of them investigate various social, pedagogical childhood issues: of education, guardianship, care, social security, etc. Interdisciplinary research problems of childhood phenomena, which enable to implement empirical researches in the new, post-modern paradigm of social-humanitarian sciences, are particularly topical for these scientists. The constituent assembly approved the regulations of the association, elected the management board, which consists of nine members, and a chairman.

The members of the constituent assembly maintain that the National Childhood Researchers' Association will be able to join the efforts of the scientists of higher educational institutions of Lithuania and will pro-

ŠU Edukacinių tyrimų mokslinio centro direktorė prof. A. Juodaitytė pranešime „Vaikystės tyrimų situacija socialiniuose-humanitariniuose moksluose ir naujos mokslinių tyrimų kultūros būtinumas“ atliko Lietuvos ir užsienio šalių vaikystės tyrimų situacijos analizę. Jame akcentuojama, jog asociacijos steigimas yra padiktotas tiek Lietuvoje, tiek ir pasaulyje vis didėjančiu dėmesiu vaikų ir vaikystės problemų (socialinių, kultūrinių, edukacinių, teisinių, politinių ir kt.) tyrimams. Šios srities tyrimai daugelyje šalių jau yra tapę nacionalinės reikšmės. Taip atsitiko dėl keleto priežasčių. Visų pirma, pasikeitė visuomenės požiūris į vaikus ir į vaikystės trukmę. Į vaikus (iki 18 m.) žvelgiama kaip į socialinę grupę, kuri dėl socialinės, kultūrinės patirties stokos negali atstovauti savo interesų visuomenėje, nors kiekvienoje šalyje ir sudaro nemažą jos gyventojų dalį. Todėl Europos išsivysčiusiose demokratijos šalyse stengiamasi kuo anksčiau atsižvelgti į vaikų nuomonę, ją tirti, siekiama suprasti vaikų problemas per jų pačių, o ne tik per suaugusiųjų patirtį. Tokiu būdu visi socialiniai, politiniai ar kultūriniai klausimai, kuriuos sprendžia suaugusioji visuomenės dalis tampa ir vaikų bendruomenės reikalu, nes jiems sudaroma galimybė reikšti savo nuomonę ir atstovauti savo interesus. Tuomet suaugusiems vieniems patiems, be vaikų pagalbos ar dalyvavimo nuspręsti dėl vieno ar kitų vaikams taikomų priemonių reikšmingumo.

Naujose Europos demokratijos šalyse vyrauja kitoks požiūris į vaikus ir jų nuomonę: vaikų nuomonė dabartyje nėra svarbi, nes jų paskirtis – kurti ateitį. Todėl vaikams nesudaromos tokios pat galimybės kaip suaugusiems (brandaus amžiaus šalies gyventojams) dalyvauti sprendžiant savo problemas, o kartu ir šalies socialiniame-kultūriniame ar politiniame gyvenime.

Vaikystės tyrimai švietime dažniausiai būna ilgalaikiai – longitiudiniai ir trunka keletą metų, o kartais net ištisus dešimtmečius. Vaikai pradėdami tirti tuomet, kai jie ateina į ikimokyklinio ugdymo įstaigas, o ikimokyklinio ugdymo efektas dažnai tiriamas tuomet, kai vaikai jau baigia mokyklas ar net universitetus ir įsitvirtina darbo rinkoje.

Vaikystės tyrimai yra ne tik taikomieji, bet ir fundamentalieji, nes jų pagrindu yra kuriamos naujos mokslo žinios, kurios yra svarbios ne tik įvairių sričių mokslininkams, bet ir įvairių visuomenės grupių švietimui bei politikai. Empiriniai tyrimai padeda rinkti naujus faktus, patvirtinančius ar paneigiančius žinias apie šiuolaikinius vaikus, jų tarpusavio santykius, so-

vide the opportunity to generate new scientific ideas. Simultaneously it will carry out the mission of developing leading researches into childhood because in European countries and in the USA such researches are carried out by established leaders of this scientific area, who are able to educate young scientists, researchers and students, pursuing to acquire experience in the area of childhood.

The director of the Scientific Centre of Educational Researches of Šiauliai University Prof. A. Juodaitytė analysed the situation of childhood researches in Lithuania and foreign countries in the paper “Situation of Childhood Researches in Social-Humanitarian Sciences and the Necessity of the New Culture of Scientific Researches”. It is emphasized that the establishment of the association is determined by the increasing attention to the researches into children’s and childhood problems (social, cultural, educational, legal, political, etc.) both in Lithuania and in the world. In many countries the researches into this area have already acquired national significance. This happened due to several reasons. First, the society’s attitude towards children and the duration of childhood has changed. Children (till 18 years of age) are treated as a social group, which due to the lack of social, cultural experience cannot represent its interests in the society, though in every country it constitutes quite a significant share of its residents. Therefore, European countries with developed democracy pursue to consider children’s opinion as early as possible, investigate it, it is sought to understand children’s problems through their own and not solely through adults’ experience. This way all social, political or cultural issues, which are being solved by the adult share of the society, also turn into the matter of children’s community because they are provided with the opportunity to express their opinion and represent their interests. Then adults do not have to decide by themselves, without children’s assistance or participation about the significance of one or another means applied to children.

In the new countries of European democracy a different attitude towards children and their opinion dominates: children’s opinion in the present is not important because their aim is to create the future. Therefore, children are not provided with the same opportunities as adults (mature age residents of the country) to participate in the solution of their problems and at the same time in the country’s social-cultural or political life.

Childhood researches in education most often are long-lasting-longitudinal and continue several years and sometimes even entire decades. Children are started to be investigated when they come to pre-school ed-

cialinius vaidmenis, o tyrėjams suteikia naujų žinių bei padeda ugdytis naujas kompetencijas. Pastarosios yra būtinos norint atsisakyti sociologinio pobūdžio tyrimuose taikomo pagrindinio instrumento – anketos, kuri nėra pats tinkamiausias metodas vaikų nuomonės tyrimams. Visų pirma todėl, jog vaikai į anketą žvelgia ne kaip į tyrimo metodą, bet kaip į būdą, kurį suaugusieji naudoja jų atsakymų teisingumo ar neteisingumo patikrinimui. Be to, vaikai neturi pakankamos patirties, kuri reikalinga tam, kad jie galėtų suvokti anketoje (ypač uždaroje) jiems pateikiamų klausimų ar teiginių prasmes. Todėl būtina diegti naują tyrimo kryptį – kokybinius tyrimus, kurių metu vaikai gali atskleisti savo patirtį jiems priimtinais būdais išreikšdami ją raštu ar žodžiu. Tokie metodai, kaip pokalbis, rašinys ar kt., tyrėjams leidžia realizuoti naują požiūrį į vaiką – vaiko pasaulis yra savitas, kitoniškas, tyrėjui reikia jį studijuoti, pažinti, o jį ištyrus siekti, kad jis taptų bendro vaikų ir suaugusiųjų pasaulio dalimi.

Nacionalinė vaikystės tyrėjų asociacija būtent sieks skatinti demokratijos šalių mokslininkams būdingą vaikystės tyrimų filosofiją ir politiką, ugdyt naują šių tyrimų tradiciją (tarpšakinių, priešakinių) bei kultūrą, vienyti įvairių sričių mokslininkų, praktikų tyrėjų bei studentų pastangas. Kartu bus siekiama bendradarbiauti su vaikystės tyrėjų grupėmis užsienyje, perimant iš jų gerą patirtį fundamentaliųjų ir empirinių tyrimų srityje. Asociacija bandys inicijuoti ir lyginamuosius vaikystės kultūrų bei politikos tyrimus. Tikimasi, kad tokiu būdu Lietuvoje formuosis ne tik naujos vaikystės mokslinių tyrimų tradicijos, kurios yra būdingos tokioms išsivysčiusios demokratijos kultūros šalims, kaip Vokietija, Prancūzija ar JAV, bet bus siekiama formuoti tyrimais pagrįstą valstybės politiką visose srityse, kurios yra susijusios su vaikais ir vaikyste.

educational institutions and the effect of the pre-school education is often investigated when children are finishing schools or even universities and anchor in the labour market.

Childhood researches are not only applied but also fundamental because they serve as a basis for the creation of new scientific knowledge, which is important not only for the scientists of various fields but for education and policy of various groups of the society. Empirical researches facilitate to collect new facts which confirm or deny knowledge about contemporary children, their intercommunion, social roles, whilst the researchers are provided with new knowledge and assisted in the development of new competencies. The latter are necessary in order to avoid the main instrument employed in sociological type researches – the questionnaire, which is not the most suitable method for the researches into children's opinion. In the first place this is so because children treat the questionnaire not as the research method but as the way which adults use for checking correctness or incorrectness of their answers. Besides, children do not have sufficient experience which is necessary for them to perceive the meanings of questions or statements given in the questionnaire (closed in particular). Therefore, it is necessary to implement new trend of research, namely, qualitative researches, which enable children to disclose their experience by ways acceptable to them either in the written form or orally. Such methods as conversation, essay, etc. enable the researchers to implement the new attitude towards the child – the child's world is peculiar, different, the researcher needs to study, cognize it and after that to pursue to turn it into the part of the common children's and adults' world.

National Childhood Researchers' Association will namely aim to encourage the philosophy and the policy of childhood researches that is characteristic to the scientists of democratic countries, will develop new tradition (inter-branch, advanced) and culture of these researches, consolidate the efforts of researchers, practitioners researchers and students of various areas. At

AUDRONĖ JUODAITYTĖ

Socialinių mokslų (edukologija) habil. daktarė,
Šiaulių universiteto Edukologijos katedros profesorė,
Edukacinių tyrimų mokslinio centro direktorė.

Moksliniai interesai: studijų kokybės tyrimai,
vaikystės fenomenas, vaikystės pedagogų rengimas.

Habil. Dr. of Social Sciences (Education Studies)
Professor of Department of Education Studies,
Šiauliai University,
Director of the Scientific Center
of Educational Researches.

Research interests: researches on the quality of studies,
the phenomenon of childhood, childhood teacher
training.

Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania
E-mail: etmc@cu.su.lt

RAMUTĖ GAUČAITĖ

Socialinių mokslų (edukologija) daktarė,
Šiaulių universiteto Meno edukologijos katedros docentė.
Moksliniai interesai: ikimokyklinio ir mokyklinio
amžiaus vaikų meninis ugdymas, choreografinis
ugdymas, meno mokytojų ugdymas.

Doctor of Social Sciences (Education Studies),
Associate Professor of the Department of Art
Education, Šiauliai University.
Research interests: pre-school and school age
children's artistic education; education through
choreography; education of art teachers.

Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania
E-mail: muzdk@su.lt